

Wykonujemy:

*opracowania przyrodnicze
do raportów oddziaływania
inwestycji na środowisko*

*monitoring ornitologiczny
i chiropterologiczny
dla planowanych
farm wiatrowych*

*opinie dla beneficjentów
funduszy europejskich
dotyczące wpływu
planowanej inwestycji na
obszary Natura 2000*

*opinie ornitologiczne
i chiropterologiczne
dotyczące budynków
przeznaczonych do prac
konserwacyjnych lub
termomodernizacyjnych*

*ekspertyzy ornitologiczne
dla potrzeb PROW*

*inne opracowania
przyrodnicze*

**Opinia ornitologiczna związana
z planowaną termomodernizacją
budynku Szkoły Podstawowej
w Czarncy, ul. Szkolna 16a**

Zamawiający:
Agencja Użytkowania
i Poszanowania Energii
ul. Kwidzyńska 14
91-334 Łódź

Opracował:
mgr Marcin Kociniak

Piotrków Tryb., styczeń 2017 r.

1.Wstęp

Budynki są powszechnie zasiedlane przez różne grupy fauny w tym m.in. przez ptaki. Osiedlanie się zwierząt w terenie zurbanizowanym, połączone z wykształceniem specyficznych przystosowań do sztucznego środowiska, jakim jest zabudowa miejska nazywany jest synurbizacją. Proces synurbizacji dotyczy obecnie coraz większej liczby gatunków. Niektóre ptaki, jak: wróbel, kawka czy jerzyk gniazdują prawie wyłącznie w budynkach.

Wymogi przepisów ochrony środowiska, konieczność ograniczania emisji dwutlenku węgla do atmosfery oraz wzrost kosztów ogrzewania budynków, spowodowały potrzebę ich termomodernizacji. Niestety, docieplenie budynków ma często negatywne skutki uboczne - eliminuje miejsca rozrodu zwierząt. Powoduje to zmniejszanie się populacji rozmnażających się dotychczas w szczelinach murów, w przestrzeniach pod stropodachami, w kominach i innych dogodnych miejscach jakie stworzyły budowle. Prace przeprowadzone w okresie rozrodu ptaków powodują замуrowanie żywcem młodych jak również dorosłych osobników, a w konsekwencji śmierć głodową. Wykonanie docieplenia jest działaniem prośrodowiskowym i zasadnym z ekonomicznego punktu widzenia, jednak jego sposób wykonania powinien być zgodny z zasadami ochrony przyrody, w tym z obowiązującym prawem.

2. Cel opracowania i podstawy prawne

Celem niniejszego opracowania jest:

- stwierdzenie, czy w budynku znajdują się potencjalne miejsca, które mogłyby zostać zajęte w okresie lęgowym i rozrodczym przez ptaki i nietoperze.
- zaproponowanie metod (rodzaje zabezpieczeń, terminy), które wyeliminują ryzyko wystąpienia lęgów ptaków i rozrodu nietoperzy podczas prowadzonych robót budowlanych.
- zaproponowanie kompensacji ewentualnej utraty siedlisk w wyniku przeprowadzonej termomodernizacji dla poszczególnych gatunków zwierząt.

Budynki stanowią miejsce gniazdowania kilkunastu gatunków ptaków oraz siedlisko kilku gatunków nietoperzy. Według Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2017 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt, wszystkie ptaki i nietoperze bytujące w budynkach są objęte ochroną gatunkową ścisłą lub częściową. Oznacza to m.in. zakaz niszczenia ich siedlisk, jaj, piskląt, oraz zakaz płoszenia, niepokojenia i zabijania.

Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska zajęła stanowisko w sprawie jerzyka *Apus apus*, w którym wskazuje na konieczność ochrony gatunku wraz z jego siedliskami, jakimi są budynki, a w szczególności ich stropodachy. Wymogi ochrony wynikają z polskiego prawa i sprowadzają się do planowania i wykonywania prac remontowych z uwzględnieniem miejsc rozrodu ptaków w obiektach remontowanych.

Nie dopuszcza się prowadzenia prac w okresie lęgów ptaków. Wszelkie prace należy prowadzić poza okresem rozrodczym, tworząc jednocześnie miejsca zastępcze do lęgów. Można także nie dopuścić przed okresem lęgowym do zajęcia stropodachów przez jerzyki specjalnymi zabezpieczeniami. Na ww. czynności należy uzyskać zgodę właściwych organów ochrony przyrody.

Niniejsza opinia przyrodnicza jest podstawą do właściwego zaplanowania i przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych omawianego obiektu.

3. Przedmiot oceny

Niniejszą opinię sporządzono dla budynku Szkoły Podstawowej w Czarncy, ul. Szkolna 16 a, 29-100 Czarnca. Budynek przeznaczony do termomodernizacji posiada dwie kondygnacje nadziemne oraz strych. Elewacje budynku są otynkowane, dach jest kryty blachą.

W ramach termomodernizacji budynku planuje się ocieplenie ścian styropianem oraz izolację stropu wełną mineralną, a następnie położenie podłogi z płyt OSB.

Biorąc pod uwagę charakter i usytuowanie obiektu będącego przedmiotem oceny, przyjęto możliwość lęgów następujących ptaków:

- oknówka *Delichon urbica*
- kopciuszek *Phoenicurus ochruros*
- szpak *Sturnus vulgaris*
- kawka *Corvus monedula*
- wróbel *Passer domesticus*
- mazurek *Passer montanus*

Opisywany budynek może być ponadto zasiedlony przez następujące gatunki nietoperzy:

- karlik drobny *Pipistrellus pygmaeus*
- karlik malutki *Pipistrellus pipistrellus*
- karlik większy *Pipistrellus nathusii*
- nocek duży *Myotis myotis*
- mroczek późny *Eptesicus serotinus*
- gacek szary *Plecotus austriacus*

4. Termin i metodyka wykonania opinii

W styczniu 2017 r. przeprowadzono oględziny elewacji budynku oraz strychu. W czasie kontroli poszukiwano miejsc, które były zajęte w okresie lęgowym przez ptaki (pozostałości gniazd, odchody) oraz potencjalnych miejsc lęgowych.

Występowanie nietoperzy określono na podstawie obecności śladów takich jak: odchody, wytłuszczenia w miejscach przebywania zwierząt itp.

Ustalenia oględzin obiektu:

- szerokie gzymsy i występy
- brak otworów wentylacyjnych na elewacjach
- brak szczelin pod parapetami
- nieliczne szczeliny pod okapem dachu i rynnami
- brak ubiegłorocznych gniazd oknówek

5. Wyniki kontroli

Podczas kontroli stwierdzono:

- 8 miejsc lęgowych wróbla lub mazurka w szczelinach za rurami spustowymi i pod deskami podbitki dachu
- ślady obecności sowy (wypluwki, odchody), prawdopodobnie płomykówki *Tyto alba* na strychu; wiek znaleziska trudny do określenia
- odchody nietoperzy (kilka skupisk) na strychu

6. Zalecane działania ochronne i kompensacyjne.

Biorąc pod uwagę, że nie jest znany termin prowadzenia prac termomodernizacyjnych, w stosunku do ptaków zasiedlających elewację budynku należy przyjąć dwa warianty postępowania:

A. Prace w okresie wiosna – lato, tj. w okresie lęgowym ptaków.

1. Aby nie dopuścić do budowy gniazd przez wróble (lub mazurki), a w konsekwencji do zniszczenia lęgów tych ptaków podczas prac budowlanych, przed okresem lęgowym (między połową października, a końcem lutego), należy zabezpieczyć szczeliny za rurami spustowymi i w podbitce dachu. Zabezpieczenie otworów powinno być trwałe, przy użyciu materiałów, których ptaki nie będą mogły usunąć.

2. Po wykonaniu prac budowlanych, na elewacji budynku, należy wywiesić 8 budek lęgowych, jako zastępcze miejsca lęgów wróbli/mazurków.

Wykonanie skrzynek lęgowych oraz ich montaż powinny być przeprowadzone pod nadzorem ornitologa.

B. Prace w okresie jesień - zima, tj. poza okresem lęgowym ptaków.

1. Nie ma potrzeby zabezpieczania opuszczonych miejsc lęgowych.

2. Należy powiesić budki lęgowe jak w p. A.2.

Biorąc pod uwagę stwierdzone odchody nietoperzy, zakłada się że strych jest

wykorzystywany wiosną i latem przez pojedyncze osobniki (prawdopodobnie samce) lub przez niewielką kolonię rozrodczą. Ponieważ nie jest znany termin prowadzenia prac termomodernizacyjnych, należy przyjąć dwa warianty postępowania:

A. Prace w okresie wiosna – lato, tj. w okresie rozrodczym nietoperzy.

Przed przystąpieniem do prac ociepleniowych strychu, należy przeprowadzić kolejną jego kontrolę w okresie wiosenno-letnim. Potwierdzi ona także, czy strych jest wykorzystywany jako miejsce lęgowe przez sowy. Dalsze zalecenia i działania będą uzależnione od ustaleń kontroli. Jej wyniki zostaną dołączone w formie aneksu do niniejszego opracowania.

B. Prace w okresie jesień - zima, tj. poza okresem rozrodczym nietoperzy.

Prace związane z ociepleniem strychu można przeprowadzić w dowolnym terminie bez konieczności dodatkowej jego kontroli.

Prace termoizolacyjne ścian budynku nie będą miały wpływu na nietoperze zajmujące pomieszczenie strychu.

7. Podsumowanie

Przeprowadzona inwentaryzacja wykazała, że budynek Szkoły Podstawowej w Czarncy jest zasiedlony przez co najmniej jeden gatunek ptaków oraz nietoperze. W związku z powyższym zalecono działania ochronne i kompensacyjne.

8. Akty prawne i literatura

1. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 151 poz. 1220 z późn. zm.)
2. Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz.U. Nr 111 poz. 724 z późn. zm.)
3. Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. Nr 75, poz. 493 z późn. zm.)
4. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2016 r., poz. 2183)
5. Gotzman J, Jabłoński B. 1972. Gniazda naszych paków. PZWS. Warszawa.
6. Grzeniewski M., Kowalski M. 2008. Ochrona ptaków gniazdujących w budynkach. TP Bocian. Warszawa.
7. Hejduk J., Stopczyński M., Pawenta W. 2001. Nietoperze okolic Łodzi. Łódzka Grupa Chiropterologiczna. Łódź.
8. Janiszewski T., Wojciechowski Z., Markowski J. 2009. Atlas ptaków lęgowych Łodzi. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Łódź.
9. Kus K., Staniaszek M., Szczepaniak P. 2010. Ptaki w budynkach. Remonty i docieplenia w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. Stowarzyszenie Ochrony Sów. Kielce.
10. Luniak M. 2008. Ptaki w budynkach. Stołeczne Towarzystwo Ochrony Ptaków. Warszawa.
11. Sachanowicz K., Ciechanowski M. 2005. Nietoperze Polski. Mulltico. Warszawa.
12. Sikora A., Rhode Z., Gromadzki M., Neubauer G., Chylarecki P. (red.) 2007. Atlas rozmieszczenia ptaków lęgowych Polski 1985-2004. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.
13. Tomiałojć L., Stawarczyk T. 2003. Awifauna Polski. Rozmieszczenie, liczebność i zmiany. PTPP „pro Natura”. Wrocław.
14. Walasz K., Tworek S., Wiehle D. 2006. Ochrona ptaków i ich siedlisk w Polsce. Małopolskie Towarzystwo Ornitologiczne, Instytut Ochrony Przyrody PAN. Kraków.
15. Wylęgała P., Jaros R., Dzieciółowski R., Kepel A., Szkudlarek R., Paszkiewicz R. 2009. Docieplanie budynków w zgodzie z przepisami ochrony przyrody. PTO „Salamandra”. Poznań.
16. Zyskowski D., Zielińska D. 2014. Przewodnik do inwentaryzacji oraz ochrony ptaków i nietoperzy związanych z budynkami. Federacja Zielonych Gaja. Szczecin.

Fot. 1. Elewacja frontowa budynku.

Fot. 2. Północna elewacja budynku.

Fot. 3. Miejsce lęgowe za rurą spustową.

Fot. 4. Stanowisko lęgowe pod podbitką dachu.

Fot. 5. Odchody nietoperzy na strychu budynku.